

70. évfolyam | 2015/4. szám

Ára: 420 Ft. Előfizetőknek: 350 Ft

TermészetBúvár

ALAPÍTVÁ: 1935

Pele CSEMEGE

FÉMSZENNYEZÉS ÉS TERMÉSZET | SZÁRNYALÓ VÁNDOROK
A PÁPUÁK FÖLDJÉN | LAPOSCŐRŰ VÍZTAPÓSÓ

WWW.TERMESZETBUVAR.HU

TARTALOM

A címlapon: A télre készülő *mogyorós pele* nappal is útra kelhet
FOTÓ | DAVID KJAER – CULTIRIS képügynökség

- 2 Élő bolygónk – Internetes aláírásgyűjtés a közös ügyért
4 Fényszennyezés és természet
8 **A PILLANAT VARÁZSA** | Bécsy László felvételei
10 Herman Ottó szellemisége – Új névvel a megkezdett úton
13 **ÚTRAVALÓ** | Szárnyaló vándorok
18 **VENDÉGVÁRÓ** | Sterbetz István emlékezete – Nyárutó Dévaványán
20 **VENDÉGVÁRÓ** | A nagykorú Salföldi Major
22 **HAZAI TÁJAKON** | Az Alföld és a hegyvidék találkozási pontja – A Gödöllői-dombvidék
26 **POSZTER** | Bakcsó (fotó)
28 **VILÁGJÁRÓ** | Madármenedék a pápuák földjén – Az Arfak-hegység
33 **POSZTEREN** | A bakcsó
34 **ÖKOLÓGIA CÍMSZAVAKBAN** | Viselkedésökológia
38 **KÖRNYEZETI NEVELÉS** | Döntők jubileumi fordulókkal – Erőt adó gyökerek |
Továbbképzés Sopronban
43 Családi körben
44 A gyógyítás hatalmas tartaléka – A növényvilág kiaknázatlan tárháza
47 A Böddi-szék ritka madara – A laposcsőrű víztapósó
48 Kárpát-medencei konferencia – Rózsák, galagonyák Gödöllőn
49 **VENDÉGVÁRÓ** | Programok
50 **MŰSOR, TÁRLAT** | A címlapon – A mogyorós pele | Irodalom a felkészüléshez
51 **VIRÁGKALENDÁRIUM** | Nyár végén virulók (cikk)
52 **VIRÁGKALENDÁRIUM** | Nyár végén virulók (képszeállítás)

A TERMÉSZETBÚVÁR TÁMOGATÓI

Magyar Tudományos Akadémia, Nemzeti Kulturális Alap és az szja 1 százalékával, adományaikkal, vásárlásaikkal segítő olvasók.

IMPRESSZUM

Környezetbarát ökológiai magazin
Alapította: LAMBRECHT KÁLMÁN
1935 BÚVÁR

FELELŐS KIADÓ, FŐSZERKESZTŐ
DOSZTÁNYI IMRE

**FŐSZERKESZTŐ-HELYETTES,
TUDOMÁNYOS SZERKESZTŐ**
GARANCY MIHÁLY

LAPTERV, TÖRDELÉS
SÁNDOR RÓBERT | www.sakaldesign.hu

TECHNIKAI MUNKATÁRS
ZSADON ERIKA

Kiadja: a TermészetBúvár Alapítvány
1132 Budapest, Victor Hugo utca 18-22.
Telefon: (1) 266-3036, (1) 266-3681, fax: (1) 266-3343
E-mail: tbuvar@t-online.hu
Internet: www.termeszettbuvar.hu

A lap megrendelhető a kiadónál, ahol a friss és a korábbi számok is megvásárolhatók.

Adószám: 19624246-2-41
Bankszámlaszám:
10300002-20172200-00003285

Nyomda: Ipress Center Hungary Kft.
Felelős vezető: Lakatos Imre ügyvezető
ISSN 0866-1510

Példányonkénti ára 420 Ft. Előfizetési díj egy évre
2100 Ft. (Kizárólag belföldi kézbesítés esetén!)

Internetes előfizetés egy évre 1680 Ft.
További terjesztők: LAPKER Zrt., Magyar Posta Zrt.
Előfizethető az ország bármely postáján,
a Hírlap Terjesztési Központnál,
1089 Budapest, Orczy tér 1., telefon: (1) 477-6384,
fax: (1) 303-3440, e-mail: hirlapelofizetes@posta.hu
További információ: Posta Hírlap Ügyfélszolgálat
06-80/444-444

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

ÖRÖKÖS ELNÖK

DR. BALOGH JÁNOS | akadémikus

TISZTELETBELI ELNÖK

DR. FESTETICS ANTAL, a Göttingi Egyetem
Vadbiológiai Intézetének igazgatója

ELNÖK

DR. SIMON TIBOR, a Magyar Tudományos
Akadémia doktora, professor emeritus

TAGOK

ANDRÁSSY PÉTER, ny. középiskolai tanár,
szaktanácsadó (Sopron)

DR. ILOSVAY GYÖRGY, a CSEMETE elnöke

DR. KALÓTÁS ZSOLT, természetvédelmi szakértő,
természetfotós

DR. KÁRÁSZ IMRE, az Eszterházy Károly Főiskola
egyetemi tanára (Eger)

DR. LÁNG ISTVÁN, akadémikus, kutatóprofesszor
DR. MEZŐSZENTGYÖRGYI DÁVID, címzetes
egyetemi tanár, a Herman Ottó Intézet
főigazgatója

DR. SZARKA LÁSZLÓ, geofizikus-mérnök, a
Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja

DR. SZELECZKY ZOLTÁN, középiskolai tanár,
tudományos kutató

DR. TARDY JÁNOS, címzetes egyetemi tanár, a Magyar
Természetudományi Társulat ügyvezető elnöke

DR. TÓTH ALBERT, professor emeritus, az Alföld-
kutatásért Alapítvány Kuratóriumának elnöke

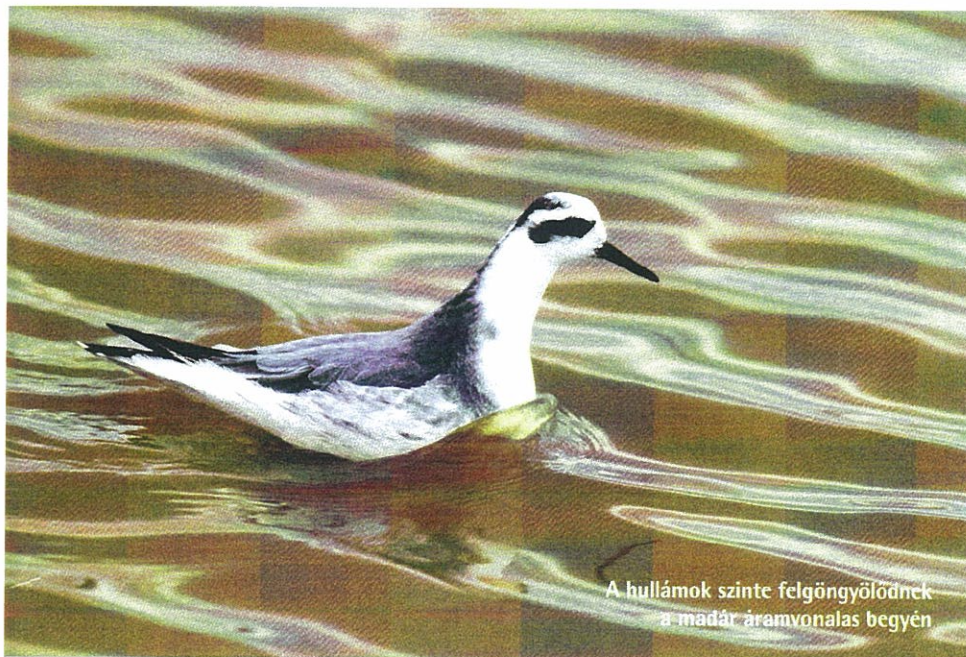
DR. VÁSÁRHELYI JUDIT, a Független Ökológiai
Központ programvezetője

DR. VICTOR ANDRÁS, ny. főiskolai tanár,
Magyar Környezeti Nevelési Egyesület

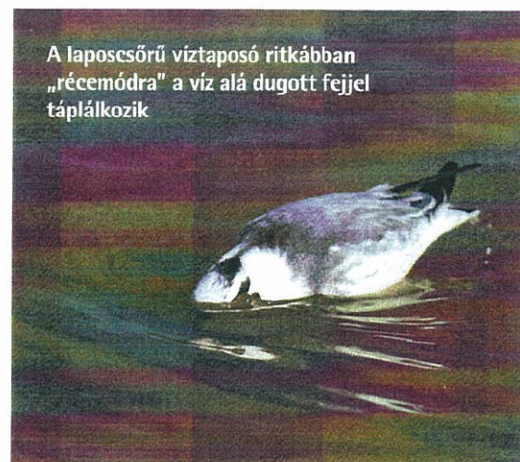
A BÖDDI-SZÉK RITKA MADARA

A laposcsőrű víztaposó

ÍRTA ÉS FÉNYKÉPEZTE | DR. BANKOVICS ATTILA, zoológus-ornitológus

A hullámok szinte felgöngyölödnek a madár áramvonalas begyén

A laposcsőrű víztaposó ritkábban „récemódra” a víz alá dugott fejjel táplálkozik

A vízből kivett táplálékot kiemelt fejjel, úszás közben nyeli le

Egy éven át madártani terepmunkát végeztem a Kiskunság élőhely-rekonstrukciós LIFE-programjával kapcsolatban, a Böddi-széken. Ennek során, nem sokkal a beruházás megkezdése után figyeltem fel arra, hogy máris olyan vendégünk van, amelyből évenként legfeljebb egy-két példányt figyelhetnek meg hazánkban. *Laposcsőrű víztaposó* kalandozott a hullámzó vízben.

Feltűnése akár azt is üzenhette, hogy fontosnak, hasznosnak tartja a munkálatokat, hiszen nem véletlenül szállt le a táplálékban gazdag természetes vízre. Vonulása közben idetévedve vagy idesorodva a számára legalkalmasabb szikes tavat kereste erőgyűjtő pihenéséhez.

Megfigyeléseim szerint legalább négy napig egy nagyjából 50 x 30 méteres tórészleten „lakmározott”. Szinte folyamatos táplálkozással készült a még rá váró próbatételekre. Mindez érthető, ha figyelembe vesszük: hosszú utat kellett megtennie ahhoz, hogy az Atlanti-óceán Afrika nyugati partjainál húzódó szakaszán elérje telelőhelyét. Madarunk ugyanis a nyílt tengeren tölti a telet, ahol a víz tetején lebegve vagy úszva, a felszín közelébe kerülő planktonszervezetek csipegetésével gondoskodik életben maradásáról.

A laposcsőrű víztaposó hozzánk legközelebb az Ural hegység meghosszabbításaként a Jeges-

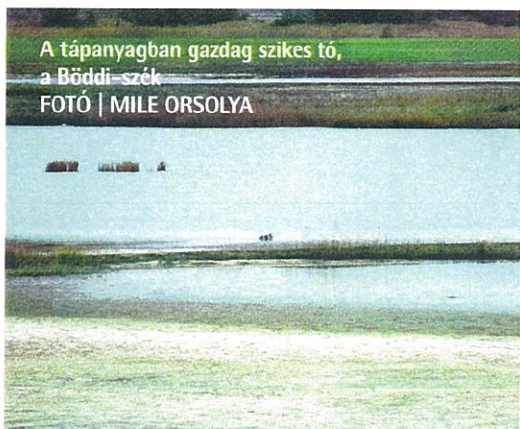
tengerben húzódó Novaja Zemlja kettős szigetén, illetve ettől kelet felé fészkel. Költési áréája Szibéria tengerpartjai mentén terül el. E távoli területről őszi vonulásakor előbb nyugat felé indul, majd Európa északnyugati partjai felett dél felé fordul, hogy a Kanári-szigeteken túl levő telelőterületeire eljusson.

Az őszi felerősödő atlanti viharok olykor elsodornak néhány madarat a tenger felett dél felé vonuló csapatból. Így tévedhetett hozzánk a 2013. október 10-én a Dunatétlen határában szem elé került téli ruhás, öreg tojó is. A laposcsőrű víztaposó testtartása alapján, úszás közben kis sirályra emlékeztet, de hosszú, vékony csőre azonnal megkülönbözteti tőle. Egyéb ismertető jegyei: a fehér fején feltűnő fekete tarkófolt, amelynek szegélye elmosódó, valamint a szemén átfutó és a fültájékra is ráterjedő, kontrasztos szegélyű fekete maszk. Testoldala, azaz lágyéktája halványszürke hosszcsíkokkal mintázott. Az ezüstszerű hátoldal csak a téli ruhára jellemző.

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Nomenklátor Bizottsága nemrég hitelesítette ezt a megfigyelési adatot, és az is várható, hogy július végén vagy augusztusban újra felbukkan hazánkban a ritka vendég egy, vagy több példánya.

Szárazon és a vízparton egyaránt jól érzi magát. Ha elfogy alóla a víz, gyalogolni kezd

A tápanyagban gazdag szikes tó, a Böddi-szék
FOTÓ | MILE ORSOLYA